

Roman Nir

Międzynarodowe skróty czasopism teologicznych

Collectanea Theologica 46/4, 207-211

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. ROMAN NIR, LUBLIN

MIĘDZYNARODOWE SKRÓTY CZASOPISM TEOLOGICZNYCH

Dynamicznie rozwijające się różne dyscypliny teologiczne, są naturalną podstawą do tworzenia się nowej gałęzi wiedzy tzw. informacji teologicznej, której zadaniem jest sprawne i szybkie informowanie o najnowszej literaturze teologicznej w zakresie międzynarodowym. Z tego zakresu w pierwszym rzędzie obserwujemy, licznie ukazujące się na Zachodzie, międzynarodowe bibliografie teologiczne¹.

Szybkim źródłem postępu wiedzy są informacje zawarte w czasopismach. Współczesny badacz nawet bardzo wąskiej specjalizacji teologicznej nie jest już w stanie ogarnąć wszystkich czasopism ukazujących się na bieżąco w tym kraju. Bardzo częste korzystanie z artykułów zamieszczanych w czasopismach i ich dokumentacja w publikowanych pracach, jest przyczyną używania skrótów tych czasopism. Ustalenia skrótów czasopism dokonują poszczególne redakcje, instytucje czy autorzy. Dlatego biorąc do ręki publikację musimy każdorazowo zapoznać się ze skrótami używanymi w książce. Jest to uciążliwe i zabiera niekiedy dużo czasu, bowiem w dziedzinie używania skrótów jest różnorodność i dowolność.

Zasada różnorodności stosowana jest również w polskich publikacjach. Inaczej skracają tytuły czasopism wydawnictwa KUL, inaczej ATK, czy PAN. Dodatkowo poszczególne redakcje zastrzegają sobie prawo używania swoistych skrótów. Najnowsza *Encyklopedia Katolicka*, wydawana w Lublinie, wprowadziła swoje skróty, które zostały podane w pierwszym tomie aż na stronach 1—44.

Obserwujemy w Polsce dążenie do ujednoczenia stosowania skrótów polskich czasopism, temu służy opracowana w Bibliotece Narodowej publikacja: L. Gorzełskiej-Dybowicz, J. Olszewskiej, *Skróty tytułów czasopism i wydawnictw zbiorowych wychodzących w Polsce w latach 1945—1965*, Warszawa 1968, s. 131. Coraz częściej stosuje się te skróty w publikacjach teologicznych. Poszczególne kraje w Europie również dążą do narodowych ustaleń skrótów czasopism.

Pierwszą próbą międzynarodowego ujednoczenia tytułów czasopism teologicznych jest praca, Siegfrieda Schwertnera, *Internationales Abkürzungs-*

¹ Por. m. in. artykuły: E. Sztáfrowski, *Nowa bibliografia międzynarodowa*, *Collectanea Theologica* 42(1972) z. 1, 187—189; F. Lenort, *Międzynarodowa bibliografia bibliistyki katolickiej*, *Collectanea Theologica* 44(1974) z. 1, 207—210.

verzeichnis für Theologie und Grenzgebiete IATG, wydana w 1974 roku przez Waltera de Gruytera, stron 348. W pierwszej części podane są alfabetycznie sigle czasopism i pełny tytuł. W drugiej części podano najpierw tytuł czasopisma, miasto i lata lub rok pierwszego numeru i dopiero sigle.

Opracowana bibliografia ma przyczynić się do ujednoczenia skrótów tytułów: czasopism, serii, encyklopedii i słowników oraz dzieł źródłowych z zakresu szeroko pojętej teologii i podaje w formie propozycji skróty około 7 500 tytułów. Autor świadomie zaproponował tzw. sigle czyli inicjały, a nie skróty tytułów według norm międzynarodowych. Najczęściej sigli używają czasopisma fachowe. Według autora proponowany spis powstał z praktyki i chce być najpraktyczniejszy. Sigle mają tę przewagę, że mogą być wszechstronnie używane, a skróty tytułów nie nadają się do ustnego komunikowania się.

W bibliografii autor zastosował następujące zasady skrótów.

1. Każde słowo tytułu, oprócz rodzajnika, przyimka i spójnika podane jest dużą literą. Jeżeli tytuł obejmuje wyliczenie różnych dyscyplin teologicznych, to w skrócie występują tylko te litery, które są potrzebne dla odróżnienia od innych tytułów, np. dla czasopisma *Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde der alten Kirche*, zastosowano inicjał ZNW; dla *Mémoires de l'Académie des sciences, belles-lettres et arts de Clermont-Ferrand* — MASCF.

2. Złożone rzeczowniki — o ile nie określają rodzaju publikacji: miesięcznik, rocznik, podręczny słownik, skraca się zapis np.: dla *Zeitschrift für Kirchengeschichte* — ZKG.

3. Tytuły szlachectwa omija np.: *Abhandlungen der königlichen Akademie der Wissenschaften zu Berlin* — AAWB. Ale dla *Archives royales de Mari* — ARM. Podobnie często autor opuszcza przymiotniki, określające częstotliwość publikacji: rocznik, kwartalnik, miesięcznik.

4. Jeśli sigle dwóch różnych tytułów byłyby jednakowe, to zamieszcza dalsze małe litery ważnego słowa tytułowego.

5. Jednakowe sigle powstające z równobrzmiących tytułów, zostają rozszerzone przez dodanie miejsca wydania, lub kraju wydania, dodanego w nawiasach np.: *Asian and African studies*. Bratislava — AAS (B); dla *Asian and African studies*. Jerusalem — AAS(J).

6. Dla tytułów składających się z jednego słowa używa pierwszych liter np. Bib. dla *Biblica*.

7. Jeśli publikacje posiadają podserie lub dodatkowe serie, które nie posiadają samodzielnego tytułu, to bibliografia dodaje je po kropce do sigla np.: *Archives de philosophie*. Bibliothèque — ArPh.B, albo *Atti della r. Accademia d'Italia*. Memorie... — AAJ.M.

8. Wyjątki od tych zasad stosuje autor tylko jeśli znane są i ogólnie używane sigle wydawnicze np.: ThLZ dla *Theologische Literaturzeitung*, lub SupplByz dla *Supplementa Byzantina*.

Podstawę źródłową dla opracowania obecnych sigłów stanowiły dla autora m. in. następujące publikacje bibliograficzne: Rykle Berger, *Handbuch der Keilschriftliteratur*, Berlin 1967; Christoph Burchard, *Bibliographie zu den Handschriften vom Toten Meer*, Berlin 1965; Shinsho Hanayama, *Bibliography of Buddhism*, Tokyo 1961; Friedrich Renhofer, *Bücherkunde des Katholischen Lebens*, Wien 1961; Joseph Marie Sauget, *Bibliographie des liturgies orientales 1900—1960*, Roma 1962. Ponadto autor przejrzał: Dietrich Gla, *Systematisch geordnetes Repertorium der Katholisch-theologischen Literatur*, 1895; Joachim Kirchner, *Bibliographie der Zeitschriften des deutschen Sprachgebietes bis 1900*, Stuttgart, 1969; Otto Leistner, *Internationale Titelabkürzungen von Zeitschriften, Zeitungen, wichtigen Handbüchern, Wörterbüchern, Gesetzen*, Osnabrück 1970, Bernhard Sticker, *Verzeichnis deutscher wissenschaftlicher Zeitschriften*, Wiesbaden 1965.

W części bibliograficznej autor uwzględnił, tytuł o ile potrzebny jest do

scharakteryzowania i identyfikowania danej publikacji, podtytuł, i tytuły uboczne, jak również wydawcę lub wydawnictwo. Miejsce wydania podane jest w formie danego kraju. Zaznaczono rok pierwszego numeru czasopisma. W wydawnictwach nieregularnych zaznaczono również dłuższe przerwy, z wielkimi niedokładnościami gdy chodzi o polskie publikacje.

Bibliografia swym zasięgiem chronologicznym obejmuje czasopisma, encyklopedie, serie począwszy nawet od XVII wieku aż po bieżąco ukazujące się i stąd stanął problem zmian tytułów tych publikacji. To zagadnienie autor rozwiązał za pomocą pewnych oznaczeń, które podaje. Znak < przed sigłem oznacza, że dany tytuł powstał z publikacji podanej przed sigłem. Znak > oznacza że publikacja nadal jest pod tym sigłem kontynuowana. Znak >> oznacza, że tytuł przeszedł w publikację o nowym tytule.

Opis danych bibliograficznych wydawnictw autor oparł przeważnie na katalogach czasopism i wydawnictw seryjnych Biblioteki Uniwersyteckiej w Heidelbergu. I aby usprawiedliwić pewne niedokładności w opisach, autor obwinia te katalogi, które różnie przytaczają dane. Na ogół tylko niewiele czasopism autor opisywał z autopsji i dlatego zdecydował się na podanie prawdopodobnych danych bibliograficznych. Ta uwaga jest ważna, gdy będziemy korzystać z omawianej publikacji.

W kluczu skrótów sigle uporządkowane są w porządku alfabetycznym. Litery umieszczone po kropce nie są ułożone w porządku alfabetycznym, tzn. że sigle uporządkowane są do kropki, a nie po niej, dla przykładu: MC, MC.K, MC.M, MC.A.

W części bibliograficznej tytuły następują po sobie w porządku ściśle alfabetycznym, rodzajnik na początku jest ominięty: *Revue d'histoire... Revue de droit... Revue de l'institut... Revue de la faculté... Revue de linguistique... Revue des études...* Kropka w tytule uważana jest za znak rozdzielenia, więc porządkuje się to, co znajduje się przed nią np.: *Publications. Sussex record society* poprzedza *Publications de l'école...*

Przedsięwzięcie niewątpliwie ogromnie ważne jeśli weźmie się opracowywanie międzynarodowych bibliografii teologicznych za pomocą reprografii. Międzynarodowe ustalenie sigłów dla wszystkich czasopism teologicznych całego świata jest obecnie marzeniem już możliwym do zrealizowania. Autor w pracy uwzględnił około 7 500 tytułów, obecnie należy tylko przez poszczególne krajowe komisje bibliograficzne uzupełnić brakujące tytuły.

Staje pytanie jak uwzględnione zostały polskie czasopisma teologiczne w bibliografii. Nazbyt słabo weszliśmy do tego przedsięwzięcia. Autor oznacza sigłami tylko 48 tytułów ukazujących się w Polsce i 3 tytuły w języku polskim wychodzące za granicą. Oto lista polskich periodyków. Najpierw podaje sigle, a potem opis bibliograficzny, taki jaki wszedł do bibliografii.

APH — Acta Poloniae Historica; **BHSz** — Biuletyn Historii Sztuki; **CerV** — Cerkovnyj vestnik; **Conc(PI)** — Concilium. Warszawa; **CoTh** — Collectanea Theologica; **CPol** — Concilia Poloniae; **Euh** — Euhemer; **Euh.F** — Zeszyty Filozoficzne; **Euh.H** — Zeszyty Historyczne; **FolOr** — Folia orientalia; **HD** — Homo Dei; **HejMar** — Hejnał Mariacki; **KROZP** — Katalog rękopisów orientalnych ze zbiorów polskich; **KwHist** — Kwartalnik Historyczny; **Mea** — Meander. Warszawa; **MPV** — Monumenta Poloniae Vaticana; **MZDKP** — Materiały źródłowe do dziejów Kościoła w Polsce; **NasPrz** — Nasza Przyszłość; **ORP** — Odrodzenie i Reformacja w Polsce; **PER** — Polish ecumenical review; **PolSac** — Polonia Sacra; **POr** — Przegląd Orientalistyczny; **PraKan** — Prawo Kanoniczne; **PrzFil** — Przegląd Filozoficzny; **PrzHi** — Przegląd Historyczny; **PSNT** — Pismo Święte Nowego Testamentu, **PSST** — Pismo Święte Starego Testamentu; **RBL** — Ruch Biblijny i Liturgiczny; **RefPol** — Reformacja w Polsce; **RoczHist** — Roczniki Historyczne; **RoczHum** — Roczniki Humanistyczne; **RoczOr** — Rocznik Orientalistyczny; **RTK** — Roczniki Teologiczno-Kanoniczne; **RTNT** — Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu; **RTSO** — Rocznik Teologiczny Śląska Opolskiego; **RWM** — Rocznik

Wolnej Myśli; **RWTK** — Rozprawy Wydziału Teologiczno-Kanonicznego; **SDKK** — Studia z Dziejów Kościoła Katolickiego; **SHE** — Studia Historico-Ecclesiastica; **SIOc** — Slavia Occidentalis; **SPC** — Studia Philosophiae Christianae; **SR(W)** — Studia Religioznawcze. Warszawa; **SSHT** — Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne; **STV** — Studia Theologica Varsaviensia; **ST(V)** — Studia Teologiczne. Wilno; **WST** — Warszawskie Studia Teologiczne; **WSZFC** — Warszawskie studia z zakresu filozofii chrześcijańskiej; **ZNKUL** — Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

W drugiej części bibliograficznej jest następujący opis polskich czasopism: *Acta Poloniae Historica*. Warszawa 1, 1958 — **APH**; *Biuletyn Historii Sztuki* (2—11:) i *Kultury*. Warszawa 2, 1933—7, 1939, 8—1946 — **BHSz**; *Cerkovnyj Vestnik. Organ pravoslavnoj cerkvi w Polše*. Warszawa (1) 1954 — **CerV**; *Collectanea Theologica*. Warszawa 1, 1920—24, 1939, 21, 1949 — **CoTh**; *Concilium. Międzynarodowy przegląd teologiczny*. Warszawa nr 1—10, 1956/66, (1968) — **Conc (PI)**; *Concilia Poloniae*. Ed. Jakub Sawicki. Kraków 1, 1945 — **CPol**; *Euhemer. Przegląd religioznawczy*. Warszawa 1, 1957 — **Euh**; *Euhemer. Zeszyty filozoficzne* 1, 1960 — **Euh.F**; *Euhemer. Zeszyty historyczne* 1, 1959 — **Euh.H**; *Folia Orientalia*. Kraków 1, 1959 — **Fol.Or**; *Hejnał Mariacki*. Warszawa 1, 1957 — **HejMar**; *Homo Dei. Przegląd ascetyczno-duszpasterski*. Warszawa (30, 1961) — **HD**; *Katalog rękopisów orientalnych ze zbiorów polskich*. Warszawa 1, 1959 — **KROZP**; *Kwartalnik Historyczny*. Lwów 1, 1887—53, 1939/46 — **KwHist**; *Materiały źródłowe do dziejów Kościoła w Polsce*. Lublin 1, 1965 — **MZDKP**; *Meander. Revue de civilisation du monde antique*. Warszawa 1, 1946 — **Mea**; *Monumenta Poloniae Vaticana*. Kraków 1, 1913 — **MPV**; *Nasza Przeszłość. Notre passé. Etudes sur l'Histoire de l'Eglise et de la Culture Catholique en Pologne*. Kraków 1, 1946—4, 1948, 5, 1957 — **NasPrz**; *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*. Warszawa 1, 1956 — **ORP**; *Pismo Święte Nowego Testamentu*. Poznań 1, 1958 — **PSNT**; *Pismo Święte Starego Testamentu*. Poznań 1962 — **PSST**; *Polish Ecumenical Review*. Warszawa 1962 — **PER**; *Polonia Sacra. Kwartalnik teologiczny*. Kraków 1, 1948—10, 1958. **PolSac**>**PraKan**; *Prawo Kanoniczne*. Warszawa 1, 1958 — **PraKan**<**PolSac**; *Przegląd Filozoficzny*. Warszawa 1, 1897 — **Prz.Fil**; *Przegląd Historyczny*. Warszawa 1, 1905—35, 1939, 36—1946 — **PrzHi**; *Przegląd Orientalistyczny*. Warszawa 1, 1948—5 (=1), 1953—8 (=4) 1953, 9, 1954 — **Por**; *Reformacja w Polsce*. Warszawa 1/1, 1921 — 10/40, 1939, 11/41 — 1948 — 12/50, 1955. **Ref. Pol**; *Rocznik Orientalistyczny*. Warszawa 1, 1914 — **RoczOr**; *Rocznik Teologiczny Śląska Opolskiego*. Opole 1, 1968 — **RTSO**; *Rocznik Wolnej Myśli*. Warszawa 1, 1959 — **RWM**; *Roczniki Historyczne. Annales historiques*. Poznań 1, 1925—15, 1939/46, 16, 1947 — **RoczHist**; *Roczniki Humanistyczne*. Lublin 1, 1949 — **RoczHum**; *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne. Annales Theologicol-Canonicae*. Lublin 1, 1949 — **RTK**; *Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu*. Toruń 1, 1878—44, 1939 45/50, 1940/45 (1948) — **RTNT**; *Rozprawy Wydziału Teologiczno-Kanonicznego*. Lublin 1, 1947 — **RWTK**; *Ruch Biblijny i Liturgiczny*. Kraków 1, 1948 — **RBL**; *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*. Katowice 1, 1968 — **SSHT**; *Slavia Occidentalis*. Poznań 1, 1921—17, 1938 18, 1939/47 — **SLOc**; *Studia Historico-Ecclesiastica*. Warszawa 1, 1935. **SHE**; *Studia Philosophiae Christianae*. Warszawa 1, 1965 — **SPC**; *Studia Religioznawcze*. Warszawa 1, 1969 — **SR(W)**; *Studia Theologica Universitatis Bathoreae Vilmensis* **ST(V)**; *Studia Theologica Varsaviensia*. Warszawa 1, 1963 — **STV**; *Studia Theologica Vilmensis* **ST(V)**; *Studia z dziejów Kościoła Katolickiego*. Warszawa 1, 1960 — **SDKK**; *Studia Teologiczne*. Wilno 1, 1932 — **ST(V)**; *Warszawskie Studia Teologiczne*. Warszawa 1, 1939 — **WST**; *Warszawskie Studia z zakresu filozofii chrześcijańskiej*. Warszawa 1, 1955 — **WSZFC**; *Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*. Lublin 1, 1958 — **ZNKUL**.

Przedstawiony opis bibliograficzny nasuwa szereg uwag krytycznych. Czasopisma polskie nie zostały należycie opisane. Brak konsekwencji w podawa-

niu podtytułów, w jednych zamieszcza się, a w innych opuszcza, gdyż autor nie opisywał z autopsji. Błędnie podawane są daty pierwszych roczników, nie zawsze z całą precyzją uchwycone przerwy w wydawaniu czasopism. Największe jednak zastrzeżenie budzi wybór i selekcja, nie możemy wywnioskować jakimi kryteriami autor posługiwał się w selekcji, zdaje się oparł na tych zbiorach, które znajdują się w bibliotece w Heidelbergu i stąd przypadkowość. Brak kompletności, choćby tylko czasopism wyznaniowych ukazujących się w Polsce. Autor mógł posłużyć się istniejącymi zestawami czasopism, choćby dla przykładu przytoczyć: *Bibliografię czasopism i wydawnictw zbiorowych — 1960*, opracowaną przez Instytut Bibliograficzny Biblioteki Narodowej czy ks. Romana Nira, *Bibliografię wyznaniowych czasopism i biuletynów wewnętrznych w Polsce*², według stanu na dzień 1 lipca 1971 roku — czasopism oraz biuletynów informacyjnych, wydawanych przez instytucje kościelne i związki religijne oraz przez uniwersytety i środowiska związane z wyznaniem religijnymi lub redagowane przez chrześcijan i wyznawców innych religii. Bibliografia wykazała 92 tytuły czasopism wyznaniowych, które powinny wejść do bibliografii.

Wobec międzynarodowych przedsięwzięć ujednoczenia skrótów czasopism, serii, encyklopedii teologicznych, trzeba apelować do Komisji Bibliograficznej Akademii Teologii Katolickiej, która przewodzi wszelkim pracom bibliograficznym na terenie Polski, aby podjęła pełnego i wyczerpującego opracowania czasopism teologicznych w celu włączenia do drugiego wydania omawianej pracy S. Schwertnera.

² Chrześcijanin w Świecie (1971) nr 13, 85—93 + tablica.